

SKANSESPILLET
på Romerike

av

Håkon Qviller

Musikk:

Magnar Osland

**Et historisk spill om Blaker Skanse
fra de første byggeår og fram til våre dager.**

Revidert, forkortet versjon 3, 2013.

Scene 1

Bygdefolk danser. Unger leker.

Melodi: St. Hans- fest på Blaker Skanse

Med: Alle, kor.

Alle: *Dansen går på Blaker Skanse
Inn i lyse sommernatten
Kaute karer svinger hatten
Staute jenter ler og lokker*

Menn: *Kom nå, jente, kom for pokker
Bli med meg en tur på vollen
Kom, så byr jeg på en dram*

Kvinner: *Ha, du eier ikke skam!
Du kan drikke, jeg vil danse
Natten lang på Blaker Skanse!*

Alle: *Natten lang går sommerdansen
Under vollene på Skansen.*

Menn: *Her hvor sulten sloss mot nøden,
Her hvor nordmenn møtte døden.
Her hvor heltekongens skarer
Sto i kamp mot norske karer.*

Kvinner: *Her hvor ungdom gikk i strid
Danser nå en annen tid.*

Kvinne/menn: *Du kan kjempe, / jeg vil danse*

Alle: *Natten lang på Blaker Skanse!*

*Spretne karer svelger drammen,
Svinger muntert på madammen.
Glade hyl og munter latter.
Hør, de hoier, synger, skratter:
Lystne brøl fra hese stemmer,
Stjålne kyss og hete klemmer.
Rundt omkring i busk og kratt
Går en annen dans i natt!
Visst kan Blaker-folket danse.
Natten lang på Blaker Skanse!*

Scene 2

GARTNEREN og VENNINNENE blir igjen på scenen. GARTNEREN steller plantene sine. VENNINNENE danser, griper tak i han og drar ham med seg:

*Slå på ringen, slå på ringen
Slå på hvem du vil,
Slå på kjæresten din
Om du vil, om du vil.*

*Slå på ringen, slå på ringen
Slå på meg om du vil
Jeg er kjæresten din
Om du vil, om du vil!*

GARTNEREN

Jøsses, jenter. Sånn som dere driver på, så går det helt rundt for meg!

VENNINNENE ler og danser videre. GARTNEREN går tilbake til å stille plantene sine.

Scene 3

Fløytespill og trommehvirvler. En hær av gutter og jenter marsjerer takt-fast inn, med tresverd, lanser og lekegeværer. De ledes av en fløytespiller og en tamburmajor. Obersten deres marsjerer ved siden av.

TROPPLADER

Av...de...ling holdt! Ett-to! På stedet hvil. Hvil!
Norske soldater. Jeg gir dere helten fra 1718, selveste oberst Praetorius!

VENNINNENE jubler og klapper.

EIVIND/ OBERST PREATORIUS

Norske soldater! I dag har vi sjansen her på skansen! Sjansen til å banke svenskene gule og blå! De skal få juling, hele gjengen. Er dere med meg?

SOLDATENE

JA, oberst!

EIVIND/ OBERST PREATORIUS

Norges stolthet og ære kaller: Enig og tro inntil Dovre faller!

SOLDATENE

Enig og tro inntil Dovre faller! (Jubelbrøl. Trompetsignaler.)

SPEIDEREN (Kommer løpende):

Oberst! Oberst! Svenskene kommer! Svenskene kommer!

VENNINNENE hylar og styrter vekk.

Scene 4

LARS/ SVENSK HÆRFØRER (løfter tresverdet):
Til angrepp, til angrepp, hjältekungens menn! Vi skal krossa norrbaggarna
til varje mann är döda! Til angrepp!

EIVIND/ OBERST PREATORIUS
Innta forsvarsstillingen, norske soldater. I dag skal vi dynke skansen med
svenske dragoners blod! Fløytist! Tambur! Spill opp!

LARS/ SVENSK HÆRFØRER
Kom igjen! Ingen skal spares. Slå dem ned!

Et drabelig slag er i gang. Svenskenes leder får seg en rapp av et tresverd. Han blir rasende og begynner å fekte med trehesten sin.

EIVIND/ OBERST PREATORIUS
Jammen gi deg, 'a! Du kan ikke begynne å fekte med hesten din, vel!

LARS/ SVENSK HÆRFØRER
Du slo meg!

EIVIND/ OBERST PREATORIUS
Klart jeg slo deg. Det er jo krig, jo!

LARS/ SVENSK HÆRFØRER
Det er'ke lov å slå. Vi skulle jo bare lekekrige! Når du slår på orn'tlig,
så gjør jeg det åsså! Kom igjen!

EIVIND/ OBERST PREATORIUS
Kom igjen, selv! Svenskepysa! Svenskene kan vel ikke krige!

De barker sammen i en real slåsskamp mens de andre heier på hver sin leder.

NORDMENNENE
Kom igjen, Eivind. Slå'n gul og blå. Smokk te'n! (Osv.)

SVENSKENE
Ikke gi deg, Lars. La'n få kjenne det. Sånn ja, nå har'u taket på'n! (Osv.)

Noen av de andre begynner også å knuffe og småkrangle.

Scene 5

GARTNEREN bryter inn og løfter slåsskjempene fra hverandre.

GARTNEREN

Hva er dette for no' sludder? Slåss på den?

LARS/ SVENSK HÆRFØRER

Det var han som begynte. Han slo meg med sverdet.

EIVIND/ OBERST PREATORIUS

Med sverdet ja! Men du slo med hesten, du! Det går vel ikke an å slå med hesten sin, vel!

GARTNEREN

Hold fred og ta hverandre i hånda nå, så skal jeg fortelle dere om Skansen og åssen den ble til. Dere kranglet om hvem som vant slaget her på Blaker i 1718 – Sverige eller Danmark-Norge. For da var vi jo under Danmark, som dere sikkert vet.

EIVIND

(Til Lars:) Det er i hvert fall bedre enn å være under svenskene!

GARTNEREN

Vel, de fleste følte seg nok litt mer på parti med danskene. Men helst syntes folk i Norge at svenskene og danskene kunne ordne opp seg imellom. De var lei av den stadige slåssingen om ting de ikke hadde noe med.

EN GUTT

Åffer blei de soldater da, 'a?

EI JENTE

Ja, døm kunne jo bare la'bli. Det var vel ingen som kunne tvinge dem?

GARTNEREN

Å jo, det kunne de nok. Og folk turde ikke annet enn å adlyde kongen og offiserene hans. Det var forresten sånn Blaker Skanse ble bygget på slutten av 1600-tallet ... Skansen ble bygget for å hindre svenskene i å ta seg over Glomma. Gjennom skansen her gikk jo den gamle kongeveien fra Fredrikshald – eller Halden - til Trondheim. Og Blakersund var et viktig ferjested på denne veien. Derfor ble folk fra hele Romerike og Akershus tvunget hit for å bygge Blaker Skanse. Kan dere ikke se det for dere? Hundrevis av mennesker, dag etter dag i årevis: hester, kjerrer, tukthusslaver, bønder, soldater, fattighusfolk som ble pisket fram under streng bevoktning av offiserer og fangevoktere...

Inn kommer et tog av bønder, hestekjerrer, soldater, fattigfolk og tukthusfanger.

Skansebygger-sangen

Med: Alle skansebyggere og koret

BØNDER + KORET

*Fra hele Romerike,
fra Sørum, Frogner, Urskau, Fet
Hit kom vi alle, som du vet –*

*Fra Lillestrøm og Lørenskog
og hele Akershus
Ble vi jaget hit til Blaker
for å bygge opp fra grus*

*Et fort til vern for gård og grunn -
Et fort ved Blakersund*

OFFISERER, SOLDATER, MENN I KORET

*Bær stein, bær stakk, stå på, stå på
flytt muld og jord og leire.
Her skal vi slåss for land og hjem
På Blaker skal vi seire!*

OFFISERER

*Stå på, stå på, din late fyr!
For land og folk og drott!*

*Stå på, stå på, ditt dovendyr
For Christian i sitt slott!*

OFFISERER, MENN I KORET

*Pisken skal synge og strigle din hud.
Til innsats, til innsats for konge og Gud!*

SOLDATER, MENN I KORET

*Fra hele Romerike
Fra småbruk, storbruk, skog og eng,
Fra venner, slekt og egen seng*

*Fra mor og far, fra kone, barn,
fra alle vi har kjær
Ble vi tvunget hit til Blaker
for å stå som militær*

*Ble jaget i fra gård og grunn
og hit til Blakersund!*

OFFISERERE, SOLDATER, MENN I KORET

Bær stein, bær stakk, stå på, stå på

*flytt muld og jord og leire.
Her skal vi slåss for land og hjem
På Blaker skal vi seire!*

OFFISERER

*Stå på, stå på, din late fyr,
For land og folk og drott!*

*Stå på, stå på, ditt dovendyr,
For Christian i sitt slott!*

OFFISERER

*Pisken skal synge og strigle din hud.
Til innsats, til innsats for konge og Gud!*

FANGER, KORET

*Hit kom vi fra prisonen,
fra fengsel, tukthus,
fattighus i hele regionen.*

*Fra fangenskap og djevlskap
til dette slaveri,
og først når skansen er på plass
vil vi få slippe fri!*

*Nå bygger vi det opp fra bunn
et fort ved Blakersund!*

ALLE og KORET

*Bær stein, bær stokk, stå på, stå på
flytt muld og jord og leire.
Her skal vi slåss for land og hjem
På Blaker skal vi seire!*

OFFISERER, SOLDATER, MENN I KORET

*Stå på, stå på, din late fyr,
For land og folk og drott!*

*Stå på, stå på, ditt dovendyr,
For Christian i sitt slott!*

ALLE og KORET

*Pisken skal synge og strigle din hud.
Til innsats, til innsats for konge og Gud!*

Nytt hornsignal. Alt arbeid stanser.

Vektersangen
Med: Vekteren

VEKTEREN

Klokken er slagen!

Klokken er slagen!
Hør på mitt bud
Til ende er dagen.
Nå hvil i din Gud!

Klokken er slagen!
Hør på mitt bud
Til ende er dagen.
Nå hvil i din Gud!

Han begynner å synge en salme, lavt og inderlig. Alle slutter seg til.

Melodi: Hymne
Med: Vekteren, alle, koret

VEKTEREN

Før dagslyset svinner

ALLE og KORET

Ber vi deg, verdens skaper
At du av din barmhjertighet
Vil være vår fører og vokter.

Fjernt viker drømmer
Og nattens hildersyner,
Hold tilbake vår fiende
Så ikke vårt legeme blir fristet.

Bønnhør oss, mildeste fader
Og enbårne sønn, faderen lik,
Som med Ånden, Trøsteren,
Hersker i all evighet.

Koret fortsetter å nynne hymnen: ett vers.

Scene 7

GARTNEREN

Se så! Der var enda en arbeidsdag over. Nå skal det smake med en god natts søvn. Avsted med dere!

EIVIND

Næ-i 'a. Kan du ikke fortelle litt mer om de derre skansebyggerne 'a?

GARTNEREN
Nei, det får være nok for i dag.

MORA TIL EIVIND (roper):
Ei-i-i-vind! Ei-i-i-i-vind!

EIVIND
Jaa, jeg kommer! Ha det!

ALLE BARNA
Ha det. Natt'a.

Scene 8

LISE og DANIEL kommer dansende i viltre kast.

GARTNEREN
Det var da voldsomt til livsglede da? Hva er det dere er så glade for?

LISE
Og fordi vi er sammen! Hvorfor skulle ikke vi være glade?

GARTNEREN
Nei, du sier noe. Du sier noe!

LISE
Og du da? Er ikke du glad?

GARTNEREN
Joda. Kan ikke klage. Jeg går nå her og steller med blomstene og buskene mine. Man blir jo glad av sånt. Men ellers er det ikke glede denne skansen har opplevd mest av. I hvert fall ikke i gamle dager ...

LISE
Nei, det er så du kan føle det på kroppen.

GARTNEREN
Du kan kjenne det?

LISE
Det kan jeg. Det er som om jeg har opplevd det selv, på en måte.

GARTNEREN
Ja, ikke sant? Mange opplever at Skansen snakker til dem. Alt folk har opplevd her opp gjennom tidene sitter på et vis igjen som spor og minner i voller og byggverk.

DANIEL
Spøker det her, tror du?

LISE

Er det noen som går igjen her?

GARTNEREN

Tror dere på sånt no', dere da?

DANIEL

Nei.

LISE

Jeg er sikker på at det spøker her. Det føles som jeg går igjen her selv, på en måte ...

GARTNEREN

Javisst. Det er noe spesielt med Sankt Hans-natta på Blaker Skanse. Da kan du 'se' alt som har skjedd tidligere, bare du bruker fantasien riktig.

DANIEL

Har du sett noe slikt, da? Noe uforklarlig?

LISE

Spøkelser og sånt?

GARTNEREN (ler litt):

Åja. Det er ikke fritt. Alle som jobber her har jo møtt den gamle Majoren. Han får visst aldri fred. Og det er ikke så rart, for mange av dem som døde her på Skansen ble aldri begravet i viet jord. Det gjaldt både drapsmenn og folk som tok sitt eget liv. Slike menn og kvinner fikk aldri ro og ble gående her som hvileløse sjeler på evig søken etter sjelefred. Og så er det jo de som sier at jeg også er et gammelt spøkelse! Jeg visste forresten at det var noe eget med dere to straks jeg så dere.

DANIEL

Med oss?

LISE

Hvordan det?

GARTNEREN

Kunne dere ikke høre det selv? Allerede første gang dere kom dansende over Skansen i kveld var det som om det lå en egen musikk i luften. Den er der nå også: Hør ...

LISE

Hva er det for melodi? Den lyder så kjent ... Vet du hva den heter?

GARTNEREN

Javisst gjør jeg det. Det er Brudedansen Fra Gammel Tid i Urskog.

LISE

Urskog? Hvor er det.

DANIEL

Ja, det er jo ikke noe urskog her i nærheten?

GARTNEREN (smiler):

Urskog er det samme som Aurskog, det. Og i riktig gamle dager var Aurskog og Blaker én kommune. Det er en vakker melodi, ikke sant?

LISE (tar noen dansetrinn):

Jeg kan se det for meg. Brudepyntet, stor fest – og så spiller spillemannen opp. Brudgommen byr meg opp til dans – til selveste Brudedansen!

DANIEL byr henne høytidelig opp, så faller de inn i musikken. GARTNEREN ser smilende på dem og klapper når de har danset seg ferdig over gresset.

GARTNEREN

Det der ser det ut som dere har gjort før. Kanskje dere faktisk ble gift med hverandre her på Blaker, en gang for lenge, lenge siden ...

DANIEL

Rart hvor lett vi kom inn i det. Det var som om alt gikk av seg selv.

LISE

Brudedansen Fra Gammel Tid I Urskog. Det skal være vår melodi.

DANIEL

Jo. Hvordan var det den gikk igjen? (Gartneren nynner melodien igjen.)

Scene 9

Et kanonnedslag. Det er 1718. Karl XII's tropper beleirer Blaker Skanse. Oberst Praetorius leder troppene på skansen. De er i ynkelig forfatning, mangler alt fra mat til våpen og ammunisjon. Likevel holder de norske troppene stand.

1718-FORTELLEREN

Året det er sytten atten. Kald og mørk er vinternatten.

MELODI: Sangen om 1718

Med: 1718-Fortelleren, Koret (K), Folkemengdekoret (F)

KORET starter tause, så nynner, deretter går over til å synge tekst etterhvert.

1718-FORTELLEREN

*Karl den tolvtes store hær på over tretti tusen mann
har tatt stilling øst for Glomma i vårt kjære fedreland.
Kongen selv står først i kampen nedpå gamle Fredrikshald
Her ved Blaker Skanse ligger Leutrums menn i tusentall*

*Innpå Skansen hersker sulten. Her finns nesten ikke brød.
Men Praetorius' soldater kjemper hardt tross sult og nød..*

*Svensken står ved Blaker kjerke, stadig høres tunge drønn
oppå skansen, nedved sundet ber hver mann en stille bønn.
Kan no'n hundre norske karer slåss mot fire tusen mann?
Kan de hindre hjältekungen i å ta vårt fedreland?*

*F & K nynner: Kan de slåss mot overmakten, sulten, nøden, kuler, krutt?
Kan de knuse denne fienden - eller må de dø til slutt?*

*Gaffrons store norske hær ligger vest for Glommas bredd
De har våpen, de har trygghet, der må ingen mann gå redd!
Men det hjelper ikke Blaker, her er ingen hjelp å få
Og Praetorius på Skansen vet at de skal ofres nå.
Stadig sender han med bud bønneskriv om mat og krutt.
Får han hjelp så skal de ta kverken på hver svenske gutt!*

*F & K synger: Svensken ligger sør for Skansen godt i le bak kjerkas rygg
Men Praetorius er hissig, ingen der skal tro seg trygg.
Bare noen få kanoner virker fortsatt, to er sprengt,
Men man holder stadig skansen, veien ned er fortsatt stengt.
Veien ned til Blakersundet, det er veien de vil ta
Det er veien inn i Norge, landet svenskene vil ha.*

*Fra kanonene på Skansen skytes det mot kjerkas tårn
Svensken skjuler seg i tårnet, flere harde salver får'n.
Flere skudd går gjennom tårnet, ingen vet hvor mange dør
Kjerka står, med hull i tårnet, høy og verdig, slik som før.
Så drar nordmenn ut i natten, svenskene skal tas med storm
Men forgjeves, de står klare, menn i blågul uniform*

*Gjennom hull i kirketårnet sprer de kuler, død og angst
Ått' og tredve norske gutter, det blir nattens svenske fangst.
Slik går timer, dager, netter; nordmenn faller, skansen står.
Nekter svensken vei til sundet, ingen over Glomma når.
Kun forteller: Plutselig en disig morgen ligger Blaker Skanse tyst
Alt er stille bortved kirken; alle venter, klar til dyst.*

*Så, med ilbud, får vi grunnen: heltekongen Karl er skutt.
Svenskene har rømt fra Blaker, endelig er krigen slutt!*

Scene 10

En ung gutt, SYVER, blir halt inn mellom to ryttere. Faller utmattet sammen. OBERST PREATORIUS kommer med ADJUTANT 1 og ADJUTANT 2. SYVER løftes røft på beina.

OBERST PREATORIUS
Blås til oppstilling!

Hornsignal. Soldater og andre kommer strømmende til fra alle kanter.

OBERST PREATORIUS

Mine herrer, offiserer, soldater og øvrige tilhørere. Dere ser her i dag en soldat som har gjort det ynkeligste en soldat kan gjøre. Denne feige kroppen har flyktet fra sin avdeling i kamp; han har sveket sine venner, forrådt sine offiserer og satt seg opp mot sin konge og Gud! Hvilken straff skal han få?

SOLDATER

Spissrot! (Ropet tas opp av flere og flere.)

ALLE

Spissrot! Spissrot! Spissrot! SPISSROT!

OBERST PREATORIUS

Det er en straff vi kan akseptere. Ingenting er mer smertefullt og ydmykende enn å bli pisket til blods av sine medsoldater – og siden leve videre med skammen. Gjør klar til spissrot. Soldater – oppstilling! (Det deles ut vidjegrainer til soldatene.)

FOLKEMNGDE

Men er det ikke ... Jovisst!
Det er han Syver!
Syver! Det er Syver fra Østerud!

GRUPPE 1

Slå ham, pisk ham! Pisk ham, slå ham!

GRUPPE 2

Spissrot! Spissrot!

OBERST PREATORIUS

Feigingen! Uslingen! Feigingen! Uslingen!
Rødmende, vanæret, likblek av angst.
Foran ham står regimentet på rekker.
Hver med en sevjeseig pisk til sin fangst.

GRUPPE 1

Slå ham, pisk ham! Pisk ham, slå ham!

GRUPPE 2

Spissrot! Spissrot!

OBERST PREATORIUS

Slagene faller. Nådeløst straffes han.
Skuldre og ryggen er stripet av blod!
Ingen skal spare ham! Blodet skal renne!
Vi andre står sammen, sterke og tro!

GRUPPE 1

Slå ham, pisk ham! Pisk ham, slå ham!

GRUPPE 2

Spissrot! Spissrot!

ADJUTANT 1 OG 2

Nådeløst slår vi, forblindet av sinne!
Angsten skal drepes Skrekken skal blø!
Vi vet jo alle innerst der inne ...
Det er vår egen angst som må dø!

GRUPPE 1

Slå ham, pisk ham! Pisk ham, slå ham!

GRUPPE 2

Spissrot! Spissrot!

OBERST PREATORIUS

Ingen kan tilgi feigingen Syver
Som våget å flykte fra redsel og gru.
Rasende slår vi hvert slag som i blinde.

MORA TIL SYVER

Du vet innerst inne - det kunne vært du!

Scene 11

DANIEL

Stakkars jævel!

GARTNEREN

Forferdelig. Men med spissrot hadde du i det minste en sjanse. Det var tross alt bedre enn å bli hengt. Eller radbrukket.

LISE

Hvordan kunne de gjøre slikt mot hverandre? Det er jo helt ... dyrisk!

GARTNEREN

I krigstider blir folkdyriske. Når det kan stå om livet hele tiden, så forsvinner litt av den siviliserte fernissen som vi dekker oss med i bedre tider.

DANIEL

Herregud. Det der kunne jo vært meg. Om jeg hadde levd den gangen. Jeg tror nok jeg også ville stukket av – hvis jeg hadde turt.

GARTNEREN

Jeg skjønner hva du mener. Det skal ofte mer mot til å våge unngå krig

enn bare å følge ordre.

LISE

Hei, se der da! Hvem er det som kommer der. Der borte! Men så se, da!

Hornsignal. Så kommer kommandant TRALLAU med FRU DOROTHEA TRALLAU, fulgt av feltskjærervognen med en lett animert FELTSKJÆR HOFF på kuskesetet.

GARTNEREN

Det der? Jovisst, sannelig tror jeg det er den nye kommandanten på Blaker Skanse som gjør sin entré. Kommandant Adam Trallau med frue og hele sitt pikk-pakk. Han kommer direkte fra Basmo Fort, som nettopp er blitt lagt ned. Nå er vi på 1740-tallet! Da begynte kommandant Trallaus storhetstid på Skansen. Skjønt, storhet og storhet, fru Blom!

DANIEL

Og hvem er han der i kjerra bak der, da?

GARTNEREN

Det? La meg se ... jo, det kan ikke være andre enn feltskjær Hoff, kommandant Trallaus evige fiende og forbannelse. Trallau hadde håpet at han endelig var kvitt Hoff da han ble flyttet over til Blaker. Men Hoff fulgte med på flyttelasset ...

FRU DOROTHEA TRALLAU går inn i bygningen. PREST LANGE kommer i full prestemundur.

GARTNEREN

Og der kommer sannelig soknepresten også. Ole Lange var en frodig og fuktig fyr. Meget hissig, og alt for glad i det sterke. (Til slutt måtte han trekke seg fra stillingen på grunn av alle klagene på at han var full stadig vekk, både under gudstjenester og konfirmantoverhøring.)

Scene 12

TRALLAU kommer fram sammen med PREST LANGE:

TRALLAU

Om jeg bare kunne bli kvitt den fordømte feltskjær Hoff, en gang for alle! Han forgifter mitt liv her på Skansen! Måtte djevelen ta ham!

PREST LANGE

Nå, nå, Adam!

Sogneprestens drikkevise.

(Mel: Bellmann - Fredmans epistlar no. 60)

Med: Prest Lange

Står du ennu her og drømmer

Alt mens vinen strømmer

*opp i kruset og vi tømmer
flasken på et blunk?
Adam, la deg nå beskjenke.
Hold opp med å tenke
på å legge Hoff i lenke -
ta deg nå en klunk!
Vinen bruser og beruser
Stimulerer sangens muser
Kom, rull fram en dunk!*

FELTSKJÆR HOFF kommer. Hilser overdrevent og meget ustøtt.

FELTSKJÆR HOFF

God aften, mine herrer! Kommandant! Herr sokneprest Lange! Jasså, dere forfrisker dere en smule, dere også? Ja, det er Gud hjelpe meg ikke stort annet å ta seg til på dette åndsforlatte stedet. Schkåll! Mine dypeste kondo-lanser! (Bukker så han holder på å falle.) Om vi bare fikk en krig. Bare en li-i-i-ten en! Da kunne det blitt litt sus i serken! Og når vi snakker om denslags, herr kommandant, hvordan går det med Dem og Deres nye fru Dorothea? Slipper hun Dem til i serken?

TRALLAU

Gå og legg Dem, mann. De er full!

FELTSKJÆR HOFF (forundret):

Jeg? Full? Kan umulig stemme. (Ser på flasken) Beklager å måtte korrigere Dem, herr kommandant, men De tar, hikk, fullschtendig feil. Denne flaska, den er nesten full. Jeg, derimot, er knapt halvfull. Men schnakk til meg om en timesh tid. Da er det mulig De har fått rett! Schkåll! (Vakler videre.)

TRALLAU(bittert):

Den infernalske feltskjær Hoff! Han gjør meg til latter for hele garnisonen.

PREST LANGE:

Slapp av, Trallau. Slik han holder på, drikker han seg snart i hjel. Så er De kvitt ham for godt. Og apropos drikke, se her, la meg fylle kruset.

Sogneprestens drikkevise.

(Mel: Bellmann - Fredmans epistlar no. 60)

Med: Prest Lange

*Glem din feltskjær denne kvelden
Lås ham inn i cellen.
Både ham og ektefellen!
Glem det dumme gnål!
Her på Blaker har du makten,
du bestemmer takten
over alt, i hele trakten ...*

*Kos deg nå, gi tål!
Vinen venter, fyll pokalen
Nå vil jeg bli full og galen
fyll i glasset - skål!*

PREST LANGE (legger armen om Trallau):

Ikke la deg hisse opp av det fyllesvinet Hoff. Det er jo det han liker. Jo mer alterert du blir, desto mer fryder han seg. Den slags kanaljer har det slik.

TRALLAU

Det er lett for deg å si, det. Du som er prest! Vende det andre kinnet til og alt det der. Men jeg er soldat og kommandant! Jeg kan ikke finne meg i den slags. Jeg bare venter på at han skal gå over streken! Da, du ... da!!!

PREST LANGE

Så, så. Ikke for kolerisk, nå. Ellers kan det være du får bruk for feltskjær Hoff før du aner det.

TRALLAU

Jeg vil heller stryke med enn å la den kvakksalveren fingre med meg.

UNGDOMMER kommer springende, stopper opp og roper frekt:

UNGDOMMER

Ole Dole Prestekjole! Preker tull, sørpe full!
Ole Dole Prestekjole! Preker tull, sørpe full!

De ler.

LANGE (etter dem):

Jeg skal Gud hjelpe meg konfirmere dere, jeg! Bare vent til jeg får tak i dere!

UNGDOM 1

Du konfirmerte oss jo i våres. Har du allerede glemt det?

UNGDOM 2

Det er vel ikke så rart! Han var jo så full at han ikke visste hvor han var!

UNGDOM 1

Du kommer til å få sparken, for det har faren min sagt!

UNGDOMMER

Ole Dole Prestekjole! Preker tull, sørpe full!
Ole Dole Prestekjole! Preker tull, sørpe full!

PREST LANGE etter, snubler i prestekjolen. Gjengen hylar av latter. Flykter.

PREST LANGE (Rasende):

Ormeynge! Diabolsk krapyl! Jeg skal ved Gud karnøfle dere!

TRALLAU

Nå-nå, Lange. Hva var det du nettopp sa om å ikke bli kolerisk?

PREST LANGE

Men hørte du ikke hvordan djevelungene trakasserte meg på det groveste?

TRALLAU

Jovisst, jovisst! Men det kan jo ikke nektes at du var en smule på en snurr under overhøringen i våres.

PREST LANGE

Det var det ingen som merket. Jeg kan bære mitt brennevin! Våger du å antyde noe annet?

TRALLAU

Langt ifra, langt ifra. Men de ungene gjorde visst det. Kom nå, så tar vi en liten tår for å få opp humøret!

PREST LANGE snøvler. TRALLAU støtter ham. De går inn.

Scene 13

FELTSKJÆR HOFF, godt på en snurr, sammen med LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS.

FELTSKJÆR HOFF

Trallau! Trallau, din fordømrade kommandantspirrevipp! Kom hit, så skal jeg ta meg tusan kommandere deg litt, jeg!

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Hoff! Har du gått fullstendig fra vettet? Kommandanten kommer til å sette deg i jern og krumslutte deg!

FELTSKJÆR HOFF

Ingen krumslutter feltskjær Niels Hoff. Som feltkirurg hersker jeg over liv og død! (Roper) Trallau! (Synger) Tralla-la-la-la-lau! Hvor er du hen, din ynkelige påfuglkylling! Jeg skal plukke fjøra av deg, ditt skaberakkel!

FRU DOROTHEA TRALLAU kommer ut og kaster et rasende blick på FELTSKJÆR HOFF.

FRU DOROTHEA TRALLAU

Tenkte jeg det ikke! Feltskjær Hoff, totalt snydens og like pøbelaktig som alltid! Den dagen djevelen henter Dem, herr Hoff, skal vi saluttere med alle kanoner på skansen! (Lukker dørene bak seg med et smell.)

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Hoff! Din galning. Det var jo selveste kommandantfrua! Du kommer til å ble hengt og vrengt!

FELTSKJÆR HOFF

Jasså, så hun vil saluttere, hun? Jeg skal jaggu gi henne salutt, jeg!

Han sender til værs en salutt som slår ham selv i bakken. Til stor jubel.

FRU DOROTHEA TRALLAU

(kommer i døren igjen):

Hva var det? Det lukter svidd! Det var vel aldri den forferdelige feltskjær Hoff som endelig gjorde en god gjerning og sendte seg selv lukt til helvete! Måtte han brenne i all evighet! Amen. (Hoff ynker seg.) Men dessverre, ikke engang djevelen vil ha ham!

SOLDAT 1 (ler):

Der fikk du den, herr feltskjær. Eine grausame Salbe! Og den kan du smøre deg bak med!

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Du må passe kjeften din, Hoff. Før eller senere går du for langt med Trallau og frua!

FELTSKJÆR HOFF

Å, blås! De kan ikke greie seg uten meg. Hva skulle hæren gjøre uten sin dyktigste krigskirurg!

SOLDAT 1

Og hvem skulle det være? Deg, kanskje? (Grov latter fra soldatene.)

FELTSKJÆR HOFF

Javisst. Generalen selv har gitt beskjed om at Trallau ikke kan røre meg. Jeg er altfor viktig. Nemlig! (Han danser og synger:)

Feltskjærer-sangen

Med: Feltskjær Hoff

*Tjo-hei, gamle gutter, kom hit, skal de høre
På alt det en lystig feltskjær kan gjøre:
Om dere er aldri så syke og skrale,
Om dere er lamme, halte og gale
Om dere er såret i brystet og baken
Om dere har fått en omgang med kaken
Om dere har mistet armer og bein
Og er fulle av flatlus og nyrestein
Så fikser jeg allting, ja, jeg ordner alt
Når han Hoff er i farta kan intet gå galt!
Med hammer og sager og kniver og tang
Så går jeg i gang, ja, da går jeg i gang
Mens jeg synger min muntre sang,
min lystige feltskjærer-sang.*

Er det noen av dere som feiler noe? Noe alvorlig? Tarmslyng? Kviser på rumpa? Tannverk? Hemoroider? Kom til meg, kom til meg, kom til Hoff! Med tang eller kniv eller øks eller sag skal jeg rydde opp i alt som feiler dere. En gang for alle! Jadda! Åssen er det med deg? Du ser syk ut, du! Kanskje jeg bør årelate deg litt for sikkerhets skyld. Hoff fikser alt!

*Tjo-hei, gamle gutter, kom hit, skal de høre
på alt det en lystig feltskjær kan gjøre:
Jeg plastrer på skrammer, bedekker madammer
Og alt går så greitt når jeg får noen drammer
Da kan dere skrike og jamre og gny
Og hyle i smerte så høyt imot sky
Det gjør ikke meg no', for jeg har det fint
Det er ikke jeg som blir plaget og pint!
Har du sår i en finger så kapper vi armen
Har du rennende mage så stapper vi tarmen.
Hver tenkelige sjukdom kureres på flekken
Og blir du'kke fresk, så dør du av skrekken
mens du hører for siste gang
min lystige feltskjærer-sang!
Tjo-hei, gamle gutter, kom hit, skal de høre
På alt det en lystig feltskjær kan gjøre!*

SOLDAT 1

Du kan ikke klemme ut en kvise engang, din gamle fyllik!

FELTSKJÆR HOFF

Åh, nei?

SOLDAT 2

Nemlig! Kommandantfrua er en bedre medicus enn du noengang har vært!

FELTSKJÆR HOFF

Åh, ja?

SOLDAT 2

Javisst! Husker du i vinter? Da det surkla sånn i brystet at vi trodde vi skulle stryke med, hele garnisonen? Og du ga oss en smørje som lukta som hestepiss og sa at vi skulle smøre det på brystet, så blei vi bra på et blunk?

FELTSKJÆR HOFF (lavt til Riis):

Det var hestepiss!

SOLDAT 2

Hva sa du?

FELTSKJÆR HOFF

Jeg sa at jeg lurte på hva i granskauen det er du klager på? Dere ble jo bra

igjen, hele hurven!

SOLDAT 2

Joda. Til slutt. Men det var ikke på grunn av hestepiss-brygget ditt.

FELTSKJÆR HOFF

Og hva veit du om det? Når begynte du å forstå deg på brystmedisin?

SOLDAT 2

Trenger ikke. Ikke så lenge kommandantfrua gjør det. Hu hadde nemlig noen brystdråper som virka storartet. Det er jaggu bra vi har noen her som skjønner seg på medisin!

FELTSKJÆR HOFF

Frua? Den blærete megga fra Fredrikstad? Skjønner hu seg på medisin?

SOLDAT 2

Hun skjønner i hvert fall mer enn deg, din ynkelige beinskjærer.

SOLDAT 1

Det er en Guds løkke at det ikke er noen krig på gang, Hoff. Hadde du skulle kurert oss, hadde vi vært daue hver bidige mann!

SOLDAT 3

Ikke hør på dem, Hoff. Du er i hvertfall en bra barberer! Åssen er det, kan du barbere meg i dag? Jeg skal møte gardjenta på Svastad i kveld.

SOLDAT 1

Og jeg har et helsikes gnagsår på hælen. Et gnagsår kan du vel fikse, Hoff?

FELTSKJÆR HOFF

Dere kan jo snakke med kommandantfrua. Hu vil sikkert barbere deg både her og der, hvis du spør 'a pent. Og døm sure tærne dine kommer 'a sikkert til å elske. Hu er jo så glad i sånne sure greier. Som gubben Trallau!

SOLDAT 1

Svær du er i kjeften nå da, Hoff! Det der hadde du ikke tørt å si te frua sjøl!

FELTSKJÆR HOFF

Åh, nei?

SOLDAT 2

Da var du blitt bura inne på direkten. Men du tør ikke!

FELTSKJÆR HOFF (tar seg en slurk av en krukke):

Tør jeg ikke? Jeg skal vise deg hvem som tør, jeg! (Han strener avsted.)

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS
(prøver å stoppe ham) Nils, for Guds skyld!

FELTSKJÆR HOFF (rister ham av seg):
Nils meg her og Nils meg der! Fru Tralla-la-la-la-lau! Helvetes kvakk-
salverske! Det er en kar her som gjerne skulle ha barbert seg både her og
der! Åsså er 'e no'n sure tær som gjerne ville være der du er! Dorothea!!

Scene 14

TRALLAU kommer ut med offiserene RICHLIE og REDICHE.

TRALLAU
Ikke bare er De full, herr feltskjær. De står også her og sjikanerer min frue
på det groveste!

FELTSKJÆR HOFF
Jammen ... jeg trodde jo at kommandanten ... var borte ... reist ... bortreist!

TRALLAU
Jeg skal vise Dem hvem som er bortreist! Richlieu! Rediche! Legg
krapylet i jern og sett ham i kasjotten. Dette skal generalen få høre.

FELTSKJÆR HOFF
Men kommandant! De kan ikke ... De må ikke ... min kone er med barn ...
fruktsommelig i åttende måned! Hun ...

TRALLAU
Det burde De ha tenkt på før De innlot Dem på å sjikanere anstendige
fruentimmer, nederdretlige krapyl! Før ham bort!

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS vil hjelpe FELTSKJÆR HOFF som føres bort under
protest og tilrop.

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS
Øh ... herr kommandant ... øh, jeg tror ikke det var så vondt ment ... jeg
mener ... han ble jo satt opp litt av karene her ... De vet åssen det er ...'

TRALLAU
Jeg vet hvordan Hoff er, ja. Den mannen har vært meg en sann plage hele
min karriere. Men nå har han gått over streken! Nå har jeg ham! (Ler)

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS
Men herr kommandant ...

TRALLAU
De gir Dem ikke, herr vaktmester-løytnant? Si meg, har ikke De søkt om
løyve til å drive vertshus her på Skansen, på vegne av Deres kone?

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Jo, herr kommandant. Det ... stemmer nok, det ...

TRALLAU

Da ville jeg være svært forsiktig med å ta parti for udugelige fyllefanter som herr Hoff. Jeg har i dag fått svar på Deres andragende fra Christiania.

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Ja? Og hva ble svaret? Fikk hun privilegium til beskjenkning av øl, vin og brennevin? Hva sier de?

TRALLAU

Deres kone har fått sitt privilegium. På visse betingelser. Og dem er det jeg som fastsetter. Er det forstått?

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Ja-a, herr kommandant!

TRALLAU

Har De så flere innvendinger mot at feltskjær Hoff legges i jern?

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Nei - nei, selvfølgelig ikke, herr kommandant, selvfølgelig ikke. Jeg takker Dem på min kones vegne. Nå blir hun glad. Meget glad!

TRALLAU, RICHLIE og REDICHE ut.

Scene 15

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Fru Riis! Fru Riis!

FRU RIIS (kommer):

Hva er det, Riis? Er du gått fullstendig fra forstanden? Så, si meg hva det gjelder. Ut med det!

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Det er gått i orden!

FRU RIIS

Hva er gått i orden? Jammen så spytt ut da, mann!

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Du har fått bevilling til å drive vertshus her på Skansen. Å, herregud! Nå skal det bli fest! Vi blir rike, snuppa mi!

FRU RIIS

Ja, hvis du greier å holde deg unna krukkene, så! Men det var bra. Nå skal det bli gode dager på skansen! Hvorfor står du der og henger? Sett i gang!

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Sett i gang?

FRU RIIS

Javisst! Tror du et vertshus gjør seg selv. Til arbeid! Der skal kroen ligge!

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Her? Innenfor vollene? Men hva tror du Trallau ...

FRU RIIS

Trallau meg her og Trallau meg der! Har jeg fått privilegium, så har jeg fått privilegium!

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Jammen ...

FRU RIIS

Ikke noe jammen. Her blir det som jeg sier. Til arbeid!

Scene 16

Hun griper en en kjele og begynner å slå høyt og taktfast. Folk kommer med tønner, bordlemmer, ølkrus, osv. En kjerre kjøres inn, sidelemmen slås ned og vips har vertshuset en fiks ferdig bardisk med alt tilbehør. Soldater, kjørekarer og freske kvinnfolk slår seg ned ved bordene. Det utvikler seg til en folkelig torvfest med dyr, dansere, gjøglere, sjonglører og huiende unger i vilter lek.

Scene 17

FRU HOFF kommer styrtende inn.

FRU HOFF

Nils! Hvor er du? Ni-ils! (Frem til soldatene rundt bordet:) Er det noen av dere som har sett Nils?

SOLDATER

Nils? Hvem er Nils? Hvaffor en Nils?

FRU HOFF

Nils Hoff. Mannen min. Feltskjær Hoff!

SOLDATER

Å, feltskjær Hoff. Joda, han har vi sett! Han sitter der borte. I kasjotten!

FRU HOFF

I kasjotten?! Hvorfor det? Hva har han gjort nå da?

SOLDATER

Han var frekk i kjeften mot kommandantfrua!

FRU HOFF (bort til fengselgitteret):

Åh, Nils! Hvorfor kunne du ikke passe den store kjeften din? Hvordan skal det gå med meg og ungene når du sitter i kasjotten?

FELTSKJÆR HOFF

Du tenker bare på deg selv, du. Men det er jeg som sitter her og lider! Riis. Riiis! Kom med en øl. Jeg blir så forbistra tørst av å sitte i dette hølet!

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Det er din egen dumhet. Jeg sa deg jo at kommandanten ikke ville tåle slik oppsetsighet og trakassering.

FELTSKJÆR HOFF

Blås i det. Det som er skjedd, er skjedd! Men han skal neigu' ikke få dø i synden. Jeg har nemlig skrevet til generalen på Akershus og fortalt hvor galen kommandanten er, så snart vil vi få se hvor lenge Adam var i paradiset!

FRU RIIS

Nils! Ikke kast bort tiden på den infernalske beinskjæreren. Kom og hjelp til. Det er mange krus som skal fylles!

FELTSKJÆR HOFF

Hei, Nils. Vent litt. Hent meg et krus øl til, er du snill.

Soldatens drikkevise

Med: Syngende soldat

SYNGENDE SOLDAT

*Kom nå, gutter, hør på mine ord.
La oss slå oss ned ved dette bord.
For nå vil vi drikke, annet vil vi ikke,
derfor er vi kommet til vår jord!*

*La oss gjøre det som vi kan best.
Her på Skansen skal vi lage fest!
La oss ta en rangel, glemme krig og krangel.
Tøm hver flaske til den siste rest!*

Scene 18

TRALLAU, RICHLIE og REDICHE inn.

TRALLAU

Se-se, herr feltskjær Hoff. I kasjotten. Ja, der sitter De sannelig godt! Hva sier dere, mine herrer? Et vakkert syn, ikke sant.

FELTSKJÆR HOFF

Dere kan kysse meg bak!

TRALLAU

Jeg tror tiden er inne for å krumslutte den frekke lømmelen. Hent ham ut.

FELTSKJÆR HOFF

Dette vil du angre, Trallau.

TRALLAU

Kommandant Trallau, takk! Kom igjen. Stram jernene. Dra til!

FRU HOFF

Åh, Gud! De dreper ham!

FELTSKJÆR HOFF

Måtte djevelen hente deg!

TRALLAU

Åh, den karen vil nok få mer enn nok å gjøre med deg!

BUDBRINGEREN kommer springende.

BUDBRINGEREN

Et brev, herr kommandant. Fra øverstkommanderende general.

TRALLAU

Fra generalen? Vel, vel, vel. Nå skal vi se, herr feltskjær, nå skal vi se. Kanskje du får smake pisken, Hoff. Litt kakstryking ville gjort den sorte sjelen din en smule mørere! (Til Richlieu.) Les det. (Richlieu åpner brevet.)

RICHLIEU

Jeg tror det er best De leser det selv, herr kommandant.

TRALLAU (leser):

Høyst ærede kommandant Trallau! Høyst ærede! Der kan du høre, Hoff. Høyst ærede, det er meg! Men hva er dette? Han sier at ... at ...

REDICHE

Han sier at du skal sette feltskjær Hoff fri, herr kommandant. Straks.

TRALLAU

Hvordan kan generalen gjøre dette mot meg?

FELTSKJÆR HOFF

Hva sa jeg? Generalen vet at han ikke kan greie seg uten sin kjære felt-skjær Hoff! Løs lenkene – og kom igjen, herr Riis! Skjenk i et nytt krus øl. Og ett til frua. Dette skal feires!

Lenker og jern løsnes til stor jubel. TRALLAU ut.

Soldatens drikkeviser (2)

Med: Syngende soldat

SYNGENDE SOLDAT

*Jenter, jenter, kom og drikk med oss!
Vi vil heller drikke enn å slåss
Hva er galt med svensker? De er også men'sker
Må vi slåss, så gjør vi det på tross!*

*Skal vi dø, så vil vi drikke først.
Her skal ingen jævel dø av tørst!
Hvis vi lever lenger, Får du dine penger
Kom så, kjerring, kom med mere børst!*

Stor jubel.

Scene 19

TRALLAU marsjerer inn med en avdeling.

TRALLAU (Høytidelig:)

Løyntnant-vaktmester Riis og frue! Dere har på ulovlig vis åpnet for servering, fyll og spetakkel inne på Kongens egen skanse. Den må øyeblikkelig stenges!

FRU RIIS

Stenges? Jammen ... jeg fikk jo tillatelse ... privilegium ... til å bedrive marketenteri ved Skansen?

TRALLAU

Nettopp. Ved Skansen. Ikke på! Dette er et militært anlegg, ikke en drikke-bule og horehus! Det må fjernes øyeblikkelig.

FRU RIIS

Horehus?! Nei, vet De hva!

GLEDESPIKER

Horer? Kalte han oss for horer?

TRALLAU

Hva annet skulle jeg kalle dere? Løsaktige kvinnemennesker har ingenting innenfor skansens voller å gjøre! Ha dere vekk, alle som en.

LØYNTNANT-VAKTMESTER RIIS

Men hvor kan vi ...?

TRALLAU

Det er ikke mitt problem. Utenfor vollene. Ned mot Blakersundet.

FELTSKJÆR HOFF

Dette gjør De bare for å hevne Dem! (Protester. Et hornsignal lyder.)

TRALLAU

Soldater. Rydd skansen! Heretter er det bare kommandanten selv som skal holde fest på Skansen! (Snart er alt som minner om versthus borte.)

FRU HOFF

Skal vi finne oss i dette?

GLEDESPIKENE

Nei, så dæven!

MELODI: Nei, så dæven!

Med: Fru Hoff.

FRU HOFF

*Nei så dæven, hør på Trallau,
hør på gubben, hør det svin
nå vil han ta fra oss drammen
nekte oss å drikke vin
stenger kroa for madammen,
Ikke mere øl og sprit,
gamle Riis må stå med skammen
etter alt sitt strev og slit.*

GLEDESPIKENE

Trallau! Du skal svi!!

KVINNE 1

Måtte han brenne i helvete!

GLEDESPIKENE

JAA!!

KVINNE 1

Måtte han stekes ...
Og spekes ...
Og grilles på spidd!

Det er riktig!
Skal den bleikfisen av en kommandant få det som han vil?

ALLE
NEEEII!!

Meldoi: Nei, så dæven!

Med: kvinnelige korister og synger, kvinnelige skuespillere sier en og en replikk.

KVINNER
*Skal vi tåle dette, jenter?
Skal vi gi oss uten kamp?
Gi opp alle livets gleder
for en oppblåst skansepamp?
Aldri rangle mer med gutta?
Aldri svinge oss i dansen
Eller kose oss i høyet
med en grepa kar på Skansen?*

ALLE KVINNENE
Nei så dæven!

KVINNE 1
Skal vi la ham ta fra oss drammen ...

KVINNE 2
... og den lille moroa vi har?

ALLE KVINNENE
Nei så dæven!

KVINNE 5
Skal vi la det kreket hindre oss i å ta oss en fest her på skansen?

ALLE KVINNENE
Nei så dæven!

KVINNE 3
Her renner'e soldater ut 'a vårs.
Og så unner'n oss ikke en dram en gang!!
Skal vi finne oss i det?

ALLE KVINNENE
Nei så dæven!

KVINNE 1
Fremad, jenter! Til kommandanten!

ALLE KVINNENE

Jaaa! Til kommandanten! Til Trallau!!

Nei, så dæven!

Med: Kvinnelige korister og kvinnelige skuespillere

*Nei så dæven, Adam Trallau,
Neigu' om vi gir oss nå
Det er vi som har kommando.'n
Du skal vær's god høre på!
Kom fram, Adam, har du gjemt deg?
Har vi gjerne kvinnfolk skremt deg?
Nå har jentene tatt makta.
Sånn er livets harde fakta!*

ALLE KVINNENE

Trallau! Trallau! Trallau! Trallau!

KVINNE 1

Kom ut, Trallau. Vis deg som en mann!

SCENE 20

Ropene på Trallau fortsetter.

FRU TRALLAU (kommer ut):

Hva skal dette bety? At dere ikke skammer dere! Stå her og hyle som en flokk kaklende høns!

KVINNE 2

Jaså, Trallau? Du gjemmer deg bak skjørtene på madammen!

KVINNE 1

Kommandanten har abdisert. Frua har tatt kommando'n! (Jentene jubler.)

FRU TRALLAU

Ti stille, avskyelige fruentimmer! Hvis ikke dette spetakkelet tar slutt øyeblikkelig, så sender jeg soldatene på dere!

KVINNE 3

Men det er jo det vi vil. Vi vil ha soldatene på oss. Kom me'rem, så skal de få oss! (Latter)

FRU TRALLAU

Hut dere vekk, løsaktige feltmadrasser!

KVINNE 4

Fælt så fisefin du er blitt, da, Dorothea. Du va'kke så stor på det i gamle da'er når du drev og jangla med guttane på vollane i Fredriksta'!!

FRU TRALLAU
Hvem sa det der? Jeg skal ...

TRALLAU kommer ut sammen med RICHLIEU.

TRALLAU
Hva er dette? Dorothea! Står du her og krangler med dette pakket? Gå inn øyeblikkelig! Og dere andre: Forsvinn!

KVINNE 2
Ikke før kommandanten har hørt hva vi har å si!

TRALLAU
Dere har ingenting dere skulle ha sagt! Dette er en militærforlegning, ikke et horehus!

KVINNE 1
Vi vil ha tilbake skjenkinga! Vi vil ha vertshus på Skansen!

ALLE KVINNENE
Jaa! Vi vil ha vertshus! Vi vil ha vertshus! Vi vil ha vertshus på Skansen!

TRALLAU
Hvis dere ikke har dere vekk på momanget, rydder jeg skansen med makt!

KVINNE 4
Ikke vær redde, jenter. Han tør ikke sette soldatene på oss. Vi gir oss ikke!

ALLE KVINNENE
Nei så dæven! Neigu' om vi gjør!

TRALLAU
Som dere vil! Soldater, legg an! Jeg teller til tre, så smeller det! En - to - tre!

SOLDATENE legger an og på kommando fyrer de over hodene på jentene. Kvinner hyler og legger på sprang i alle retninger:

KVINNER
Herregud, de skyter på oss! De dreper oss! Kom dere unna. Løp!

TRALLAU
Sånn ja! Der fikk de fart på seg! Kaklende som verpesjuke høns! Sånn skal det gjøres. Endelig ble vi kvitt dem.

FRU TRALLAU
Riktig imponerende, Adam. Kuler mot kvinnfolk. En militær bragd av dimensjoner! Din første store seier i et viktig slag! (Hun går inn)

TRALLAU

Hva gikk det av henne, da? Kvinnfolk! Richlieu. Gi signal for oppstilling!

Scene 21

Trallaus klagesang

Med: kommandant Trallau

*Å være kommandant - det skulle være
En heltegjerning fylt av makt og ære.
I stedet går jeg her blant gale hunder
- At ikke jeg blir gal er meg et under!*

*Som hær har jeg en samling av kujoner
Som ville rømt ved synet av kanoner.
Her finnes knapt en brukbar muskedunder,
Og rundt meg er det bare kjas og plunder.*

*Jeg skulle slåss med svenskenes dragoner
I stedet må jeg slåss mot lasaroner!
Min 'stolte' hær er full av feige høner
Som fyller livet sitt med hor og skrøner!*

*Mitt liv er fylt med evige bataljer
Mot fyllesvin og nedrige kanaljer.
Det verste avskum, måtte fanden ta dem,
Blir sendt til meg – men jeg vil ikke ha dem!*

*Jeg drømte om en hær av menn med ære
At det ble løgn, det fikk jeg tidsnok lære.
Min hær ble fylt av all slags ussel dritt
Og drømmen ble et evig mareritt!*

*En gang var jeg en mann med stolte vyer,
En stor soldat, en krigskunstens fornyer.
Nå går jeg her blant slusk og fant og treller.
Mitt liv er blitt en kamp om bagateller.*

Scene 22

UNG FORELSKET JENTE og UNG FORELSKET GUTT kommer løpende. De danser.

KORET

*Som kornmo lyser sommerkveldens aller siste stråler
og sprer sitt trolske halvlys over skog og elv og eng.
I slike lyse netter blir hver busk og kratt en seng
og kropper møter kropper mellom lyng og furunåler.*

*I denne lyse sommernatt skal blodet bruse brunstig,
i denne lyse sommernatt byr alver opp til dans.*

*I denne lyse sommernatt blir all slags avhold kunstig,
i sommernatten nytes alt med kropp og sjel og sans.
I slik en natt kan allting skje
- i natt kan allting hende!*

Scene 23

GARTNEREN

Ja, litt av hvert kan skje når blodet bruser og følelsene tar overhånd. Men følgene av et eventyr i sommernatten er i hvertfall langt lettere å bære i dag enn på syttenhundre-tallet.

LISE

Hva mener du?

GARTNEREN

Jo, det var slik at soldater ikke fikk lov til å gifte seg og stifte familie uten kongens tillatelse. Derfor gjorde de det lettere for dem å ha tilfeldige eventyr, såkalte leiarmål. Men gravide ugifte jenter ble dømt veldig strengt - også når det var en soldat som var barnefaren.

LISE

Fy søren. Det er bra verden har gått litt framover!

GARTNEREN

Ja, du sier noe. Det var ikke mye rettferdig, nei. Gravide kvinner måtte gå opp altergangen og skrifte sin synd for presten og hele menigheten og oppgi navnet på barnefaren. Gapestokken på kirkebakken ble også flittig brukt.

DANIEL:

Gapestokken? Mener du at de måtte stå sånn mens alle ...?

GARTNEREN

Javisst. Og offentlig pisking var heller ikke ukjent.

LISE

Da hadde jeg heller tatt livet av meg!

GARTNEREN

Mange unge kvinner opplevde skammen så sterk at de heller fødte barnet i skjul og drepte det ved fødselen. Ble de tatt, var straffen som regel døden ved halshugging med øks eller sverd, og hodet ble satt på stake. Andre valgte å begå selvmord, noe som ble oppfattet som nesten enda verre.

LISE

Hvorfor det?

GARTNEREN

Selvmord ble sett på som en forbrytelse mot Gud. Da kunne man ikke begravnes i viet jord, men ble lagt i umerkede graver utenfor kirkegården. Det fortelles om mange jenter som gikk igjen som gjenferd og spøkelser fordi de lå i uinnviet jord og aldri fikk fred.

DANIEL

Stakkars jævler!

LISE

Så fryktelig!

GARTNEREN

Der kommer Dorthe. Hennes skjebne var meget sørgelig.

Scene 24

Dorthes leiarmål

Med: Forteller, Dorthe, Palle, Fader Per, Dorthes mor, Soldat, Prest.
(Dorthes leiarmål: litt som folkeviser, litt stumspill-farse.)

FORTELLER

Dorthe var en deilig jente
Alle hadde Dorthe kjær
Hele Blaker Dorthe kjente
Ingen slapp hun seg for nær

Dorthe kommer nynnende og dansende. Hun er sommerkledd og et vakkert syn. Alle som ser henne, stanser opp, smiler, hilser og vinker. Og hun smiler og vinker til alle. Hun danser forbi en gruppe yngre offiserer, som alle hilser og plystrer. Palle tar etter henne, men hun danser lett og muntert forbi ham. Palle følger etter henne og griper etter henne på nytt, men hun slår ham kokett unna med viften.

FORTELLER

Dorthe drømmer om en prins
På sin stolte ganger
Men det var nok ingen prins
Som gjorde Dorthe svanger.

Inn kommer en staselig prins, Valiant-type, ridende på sin flotte trehest. Han hilser galant og svinger hatten. Løytnant Palle gir hesten et klask så den galopperer avsted, mens prinsen kjemper for å holde seg i salen.

FORTELLER

Palle er en stor sjarmør
Full av vennlighet og smil
Gjør han Dorthe ganske ør
Med sin sleske dårestil

Palle 'elger' seg inn på Dorthe, som ikke er helt upåvirket av hans sjarm. Fader Per sett smilende på at prinsen gjorde kur til datteren. Nå skuler han stygt på Palle og truer med knyttneven. Palle vinker muntert tilbake.

FORTELLER

Palle hvisker hete ord
Inn i Dorthes øre
Om sin kjærlighet så stor
Og dette vil hun høre.

Palle kysser henne heftig. Dorthe rødmer, kjemper imot for syns skyld, men gir raskt etter og er med på kyssingen.

PALLE (hvisker:)

'Kom, bli min i denne natt,
Min for alltid, kjære.
Bli med inn blant busk og kratt,
Der skal du elskov lære!'

Dorthe lar seg viljeløst føre inn blant buskene. Palle sender oss lystne smil og tar seg et godt tak i skrittet. Så skyver han henne inn i buskene.

FORTELLER

Fader Per har grunn til frykt:

FADER PER

'Hvor er du, min datter?
Kom nu til din fader trygt
Gjør meg ei til latter!'

Faren, som har hentet en stor kniv, kommer stytende ut og ser seg vilt og fortvilet omkring. Han river seg i håret og roper ut sin frykt og sitt raseri.

FADER PER

'Gjør meg ei til spott og skam,
Pin meg ikke som med kniv!
Kom til fader, kom, kom fram.
Kast ei bort ditt unge liv!'

FORTELLER

Men hans ord er pust i vind.
Ingen lytter til hans bønn
Før han i sitt syke sinn
Hører Palles hese stønn!

Både pappa Per og alle vi andre hører høye stønn fra buskaset der Dorthe og Palle forsvant. Så ser vi klesplagg komme fykende.

FORTELLER

Bort til busken som en storm
Raser han, den grumme far.
Røsker fram den lumske orm
Som hans datter skjendet har!

Med et rasende brøl styrter fader Per mot buskene med løftet kniv og drar en nokså avkledd Dorthe frem fra sitt elskovsrede.

FADER PER

'Du skal gifte deg på flekken!'

FORTELLER

Skriker Per og krever svar,
Alt mens Palle knepper smekken.
Palle han har svaret klar.

Mens fader Per rister datteren, kommer løyntnant Palle fram fra buskene mens han børster av seg gress og blad og langsomt knepper buksesmekken.

PALLE

'Jeg må si jeg har med fryd
Hatt en hyrdestund med Dorthe
Men hun har jo ingen dyd,
Den er rett og slett blitt borte!'

Han viser muntert hvordan Dorthes dyd er blitt borte, som tatt av vinden.

PALLE

'Pussig, pussig,' (smiler han)
'Hvordan sliktno' kan forsvinne
Det er klart jeg ikke kan
Gifte meg med slik en kvinne!'

Dorthe står likblek. Så knekker hun sammen i gråt mot farens skulder.

FORTELLER

Dorthe gråter bitre tårer.
Palle flirer vidt og bredt.

Palle slår pappa Per kameratslig på skulderen.

PALLE

Kvinnfolk er no'n dumme dårer,
Dette gikk jo veldig lett!

Fader Per kaster sin datter til side men han vifter med kniven mot Palle.
Dorthe besvimer langsomt og faller vakkert dandert om på gresset.

FADER PER

Jeg skal gjelle deg, ditt svin!
Hvis du ikke tar min datter
Som din brud så ren og fin.
Og gjør meg til svigerfatter!

Palle flirer bredt og legger hånden på sverdet i beltet.

PALLE

Du blir aldri svigerfatter

FORTELLER

Flirer Palle, dorsk og lat.

PALLE

At jeg ligger med din datter
Er min rett som norsk soldat.

Som soldat kan jeg bestige
Hvem jeg vil – og hvis du tror
Jeg blir straffet, spør din pige
hun vil nok bli dømt for hor!

Palle går bort til Dorthe og peker ned på henne der hun ligger på gresset.

Hun må gå den tunge vei
Foran presten, sogneflokket
For å skrifte: Tilgi meg.
Derpå venter gapestokken!

Palle viser hvordan Dorthe må gå foran presten og menigheten, skrifte og be om tilgivelse, før hun stilles i gapestokken. Dorthe reiser seg langsomt.

FORTELLER

Dorthe står i aftenrøden:

DORTHE

Om jeg ikke blir din viv
Går jeg heller rakt i døden,
Vil jeg ta mitt unge liv!

FORTELLER

Palle flirer rått og ondt:

PALLE

Slikt no' sludder sier alle,
Ingen vil seg selv så vondt
Som har hatt det godt med Palle!

Gjør noen grove bevegelser mens han gliser stygt.

FORTELLER

Fader'n griper om sin kniv

(kaster seg fram og hugger vilt etter Palle)

FADER PER

Du, ditt svin, er gjennom råttent!
Jeg skal sprette opp ditt liv!

FORTELLER

Per blir kastet i kasjotten!

Dorthe bærer tungt på skammen
Palle flirer, peker, ser.
Mor og foster vokser sammen
Palle vinker, håner, ler.

Mens Dorthe blir stadig større, kommer presten kommer i full mundur.

PRESTEN

Dorthe, Dorthe! Kjære, vene!
Du har syndet for din Gud!

DORTHE

Ja, men jeg var ei alene
Da jeg brøt det sjette bud!

Han var med! Ja, nettopp, Palle!
Palle gjorde meg med barn!
Jeg var dydig, det vet alle,
Så kom Palle, barnefar'n!

PRESTEN

Dorthe, Dorthe, om så var,
Like fullt så drev du hor.
Ingen kjenner barnets far,
Men vi ser at du blir mor!

Du må ta din strenge straff
Stå til spott for kirkeflokket.
At han med sin 'kårde' traff
Sender deg i gapestokken!

DORTHE

Ingen gud jeg lytter til
ville kalle slikt 'moral'.
Guden min er god og snill
Din må være ond og gal!

PRESTEN

Ti, din tøs! Du håner, spotter
Gud og meg - hans fromme prest!
Du må være djevelens dotter!
Vik ifra meg, onde pest!

DORTHE

Rolig går jeg til min Gud
Og min sjel er ren som snø
Når jeg står for ham som brud!
Jeg er rede til å dø! (Presser sverdet mot magen og segner om.)

PRESTEN

Herregud, hun tar sitt liv!

PALLE

Nå har hun gått over streken!

EN SOLDAT

Og hun bruker Palles kniv!

PRESTEN

Dette blir en saftig preken!

Fader Per har sett det hele, river sprinklene til side og kaster seg hulkende over sin døde datter.
Så drar han sverdet ut av henne og spidder Palle.

FADER PER

Du, ditt svin, har drept min datter
Derfor må du også blø!
Jeg blir aldri svigerfatter.
Palle, du skal dø – dø – dø!

Stikker ham gjentatte ganger med sverdet.

SOLDAT

Herregud! Han drepte Palle!
Ta ham! Drep ham! Stikk ham ned!
Vi har sverget: En for alle!
Drep ham fort, så får vi fred!

Alle går løs på Per som faller om. Snart feker alle mot alle. Til sist er alle døde, unntatt moren og presten.

DORTHE'S MOR

De har drept min lille Dorthe.
De har drept min snille Per
Begge to for alltid borte
Akk, jeg orker ikke mer!

Moren drar en kniv ut av en av de døde, stikker den i seg selv og faller om på haugen. Presten korsner seg.

PRESTEN

Bær dem vekk. Hør, jorden kaller!
Husk, hver kropp skal bli til muld.
Døde kropp, tomme skaller,
Dette var no' sabla tull! Amen!

Scene 25

DANIEL

Ja, soldatene kunne tillate seg litt av hvert på den tiden.

LISE

(Til Daniel) Hadde du oppført seg sånn overfor meg, så hadde jeg kaldkvælt deg!

GARTNEREN

Har dere hørt historien om kommandanten i tønna?

DANIEL

Nei.

GARTNEREN

Jeg vet ikke om den er helt sann, men det kan jo være noe i den.
Jo, det var altså vinteren 1808. Svenskene hadde igjen begynt å røre på seg og det var stort ball borte på Borgen gård.

Scene 26

KOMMANDANTEN I TØNNA kommer ut med lys og et glass.

KOMMANDANTEN I TØNNA

Skål, gutter! (Han løfter glasset.) Hygg dere på ballet på Borgen gård i natt. Det har dere ærlig fortjent. Hvem vet hva morgendagen vil bringe? Svenskene har forbannet seg på å underlegge seg Norge. Kanskje vil de klare det denne gangen? Så dans, gutter. Sving dere i dansen med de vakreste ungpikene i Blaker, Urskog og Sørumsund. Og nyt det. Dette kan bli deres siste ball. Og deres siste dans.

Kommandanten i tønna
Med: Koret og folkemngdekoret

*Det hendte seg en vinterkveld i attenhundre og åtte
at hele garnisonen dro på ball på Borgen gård.
Da inntok svensken Skansen og selv kommandanten måtte
jo flykte for å redde seg med liv og hud og hår.*

*Han var alene hjemme der på Skansen denne natten
mens dansen gikk i storstua på gamle Borgen gård.
Da svensken gikk til angrep, var det nære de fikk tatt'en,
han gjemmer seg i tønna som der utpå plassen står.*

*Forsiktig velter'n tønna si og ruller'n bort til kanten
av vollen ned mot Glomma, derfra ser han Borgen gård.
Hvis han får varslet folka der, slik tenker kommandanten,
så skal de jage svenskene langt inn i neste år!*

*Og dermed setter'n utfor, det går rundt og rundt i kasta,
Her går det verre unna enn i pols på Borgen gård!
Men endelig er'n nede, buksa glemte'n i all hasta,
Så han må ta seg over Glomma slik han går og står.*

*Med tønna si rundt livet tar han turen over Glomma
Og endelig er'n framme ved en dør på Borgen gård
Og der han står i tønna si så skriker'n: De må komma!
En haug med jækla svenskeradd har rappa Skansen vår!*

*Og dermed blir det stor ståhei og bråstopp i musikken.
Slik sluttet ballet denne natt på gamle Borgen gård.
'Til angrep!' skrek soldatene. 'Vi lar deg ei i stikken!
Før an, herr kommandant, før an og snart er skansen vår!'*

*Før svenskene får sukk for seg blir gjengen tatt på sengen
av dem som like før tro lystig dans på Borgen gård.
Hver norsk soldat gikk modig på en ti-tolv mann i slengen
Og de fikk grundig juling, men vi fikk knapt et sår.*

*Slik gikk det denne natt da kommandanten gikk i tønna
mens alle vi på Blaker var på ball på Borgen gård.
Først danset vi, men siden fikk vi jaggu slåss for lønna,
Før svensken måtte flykte og seier'n den var vår!*

Jubel og hurrarop.

Scene 27

Lise og Daniel kommer inn:

Denne dagen.

Med: Lise, Daniel. Koret korer.

LISE

*Denne dagen er den første i mitt liv
Og du er min kjæreste venn
Denne dagen er den største i mitt liv
Du er min, jeg er din, for alltid!*

*Nå er livet mitt så godt, blitt så flott - kom
jeg vil danse hele natten.
Fang meg, hold meg, ta meg i din favn.
Ikke slipp, hold meg fast, hysj - jeg elsker deg!*

DANIEL

*Hele verden skal få se at også jeg
elsker deg – min kjære Lise.
Alle skal få se at jeg gjør alt for deg.
Du er min, jeg er din, for alltid!*

*Gi meg hånden din i min, min i din – kom
la oss danse hele natten.
Jeg vil gi deg livet mitt som pant
på at jeg elsker deg, kom – og dans med meg!*

LISE OG DANIEL

*Vi skal danse gjennom livet, du og jeg,
uten stans – i sorg og glede.
Aldri noen gang vil jeg gi slipp på deg.
Det er vi – du og jeg – for alltid!*

*Og hvis en gang to blir tre, hva gjør det – hva?
La dem komme – kjærligheten
vår den holder mer enn nok.
Mer enn nok til en skokk av en ungeflokk!*

UNGE DANIEL kommer inn. LISE ser ham ikke.

LISE

Hva er det, Daniel? Hva er det som skjer? Hvorfor ble du så stille?

DANIEL

Jeg vet ikke. Det er som om jeg er en liten gutt, for lenge, lenge siden. Kanskje han gamle gartneren har rett. Kanskje jeg har levd her ... før i tiden? Kanskje jeg er et ... spøkelse, jeg også?

Lise kaster seg om halsen på ham og gir ham et smellkys.

LISE

I så fall er du det deiligste spøkelset jeg kjenner!

DANIEL

Det er som jeg ser det for meg ...

LISE

Hva da?

DANIEL

Jeg er en liten gutt, og det er massevis av folk her. Det er som om alle venter på noe.

Scene 28

SMEDEN slår i ambolten. Bønder arbeider. Barn leker. LISE ut. Brått kommer BUDBRINGER 1 og 2.

BUDBRINGER 1

Nå kommer de! Nå kommer de!

SMEDEN (tar hesten i bisselet):

Hvem kommer? Weiby? Grev Mørner? Svenskene?

KVINNER

Hvordan gikk det? Hvem vant? Er det mange sårede? Vant svenskene?

BUDBRINGER 1 og 2

Vi vant! Vi knuste svenskene! (Stor jubel.)

FOLK I MENGENDEN

Fortell! Fortell! Hva skjedde? Hvor? Og hvordan skjedde det?

BUDBRINGER 1

La oss få trekke pusten da.

FOLK I MENGENDEN

Jammen så fortell da!

BUDBRINGER 2

Det skjedde borte ved Toverud gård. I Urskog.
Vi lurte svenskene trill rundt!

BUDBRINGER 1

Major Weiby og de norske soldatene hans kom seg rundt svenskene og la seg i bakhold ved Toverud.

BUDBRINGER 2

Grev Mörner og folkene gikk rett i fella!

Det ble et voldsomt slag der svenskene fikk grundig juling. De ble tatt til fange hele bunten, med grev Mörner i spissen.

BUDBRINGER 1

Og nå kommer de hit med alle fangene!

Stor jubel og begeistring.

SMEDEN:

Åssen hadde det seg at de gikk rett inn i et bakhold, da? De er jo ikke helt idioter, heller?

BUDBRINGER 2

Sognepresten i Urskog lurte dem. Grev Mörner spurte seg for på prestegården i Urskog om det fantes noen annen vei enn hovedveien forbi Toverud. Det gjør det jo, men presten sa at: neida, de måtte nok ta hovedveien. Men det var ikke noe problem, for det var ingen steder der de norske troppene kunne legge seg i bakhold. Og den gikk greven på. Dermed gikk de rett i fella!

Jubel og hurrarop. En gjeng UNGER kommer løpende.

UNGER

Nå kommer de, nå kommer de! Hurra for Weiby og de norske soldatene!

MAJOR WEIBY rir inn. Bak ham ledes GREV MÖRNER på sin hest. Så følger norske soldater med blodige, mismodige svensker mellom seg. Hester sleper sårede og døde. Hånlige tilrop. Unger spytter og kaster stein og jord.

MAJOR WEIBY

Norske kvinner og menn. Vi har vunnet et stor seier i dag, og svenskene har lidd et forsmedelig nederlag. La oss juble over seieren og minnes våre falne, men la oss ikke bli hovmodige og pøbelaktige i seierens stund. Det er nå vi skal vise storhet. Vi har vunnet et slag, men krigen fortsetter.

MAJOR WEIBY rir ut.

Scene 29

Et lik blir båret frem på plassen. MORA til UNGE DANIEL kneler ved kroppen og rister i stille sorg.

SMEDEN (legger en hånd på skulderen hennes):

Det er dessverre ingenting vi kan gjøre. Han er død. Men du og din sønn lever. Og livet må gå videre.

UNGE DANIEL

Ikke gråt, mamma. Hvorfor gråter du?

MORA

Over krigen, gutten min. Over krigen som tar fra oss alt og alle vi elsker.

UNGE DANIEL

Men jeg er jo hos deg, mamma.

MORA

Visst er du det. Og gudskjelov og takk for at jeg har deg.

UNGE DANIEL

Hvor er pappa, mamma?

MORA

Han er død, vennen min.

UNGE DANIEL

Hva er 'død', mamma?

MORA

Husker du den lille fuglen som vi fant på skansevollen i vinter?

UNGE DANIEL

Den som var helt stiv og kald og ikke rørte på seg?

MORA

Akkurat. Den var død – og det er pappa også.

UNGE DANIEL

Er han også helt kald og stille? Vil han aldri røre på seg igjen?

MORA

Pappa er i himmelen nå. Han ser deg og passer på deg, dag og natt:

Trå varsomt i gresset

Med: Daniels mor synger hele sangen, og støttes slik:

Kvinner i folkemengden og kvinner i koret synger de siste to linjene av hvert vers.

Alle i FOLKEMENGDEN og KORET synger refrengene.

Daniels mor:

*Din far gikk i krigen så staut og sterk
Og aldri så du hans like
Han kjempet for Norge og Norges rett
Han kjempet for folk og rike
Han kjempet mot fiender og fiendemakt
Som norsk soldat var han alltid på vakt
Mot svenskenes listige renker.
Gud fri oss fra svenskenes lenker ...*

Kvinner i mengden/kor:

Alle + kor: *Trå varsomt i gresset, for bakken er rød
Av blodet fra norske soldater.
Gresset står grønt over smerte og død
Og krigen vi frykter og hater!*

Daniels mor: *Fra Blaker Skanse drar far din av sted
Mot Aurskog, der ferden stopper
Ved Toverud Gård, hvor de graver seg ned
Og venter på Mörners tropper.
Din far og hans venner er klare til strid
Og tåler å vente et par timers tid*

Kvinner i mengden/kor: *For nå skal svenskene lære
At nordmenn kan slåss med ære!*

Alle + kor: *Trå varsomt i gresset, for bakken er rød
Av blodet fra norske soldater.
Gresset står grønt over smerte og død
Og krigen vi frykter og hater!*

Daniels mor: *Men det går ikke alltid slik som vi vil
Og døden sparer ingen
Krigen er dødens og djevelens spill
Og går du dem nær på klingen
Vil du tape til sist om du vinner hvert slag
Og slik gikk det far din på seierens dag*

Kvinner i mengden/ kor: *Han vant, men gikk i sin død
For oss ventet armod og nød.*

Alle + kor: *Trå varsomt i gresset, for bakken er rød
Av blodet fra norske soldater.
Gresset står grønt over smerte og død
Og krigen vi frykter og hater!*

FOLKEMENGDEN og SOLDATER begynner å gå sakte ut. Soldater bærer bort liket.
DANIEL, UNGE DANIEL, MORA og SMEDEN blir igjen.

Daniels mor: *Nei, noen kom aldri fra Toverud Gård
I jubel på seierens dag
Din far fant sin død, så grusom og hård
Der han kjempet sitt siste slag.
Som vekter i himmelen fikk han sin lønn
Derfra vokter han over sin elskede sønn*

Kvinnelige korister : *Og verner deg mot all fare
Så sov du i trygghet bare ...*

Daniels mor: *Som vekter i himmelen fikk han sin lønn
Derfra vokter han over deg, kjære
Og verner deg mot alle farer, min sønn
Så sov du i trygghet bare ...*

Scene 30

DANIEL

Men det hjalp jo ikke stort at vi slo svenskene ved Toverud Gård! Og at vi tok noen svenske fanger betød jo ingenting.

GARTNEREN

Åjo, det betød mye, skal jeg si deg.

DANIEL

Men vi kom jo under svenskene likevel.

GARTNEREN

Javisst. Men uten seieren over svenskene ved Toverud er det ikke sikkert vi hadde fått noen forsamling på Eidsvoll i 1814. Vi fikk slike store drømmer. Om egen grunnlov, eget storting og egen konge.

LISE

Egen konge? Hvem da?

GARTNEREN

Den danske arveprinsen, Christian Fredrik, lot seg faktisk velge som konge i et uavhengig Norge i 1814.

LISE

Men likevel kom vi under svenskene?

GARTNEREN

Karl Johan gikk til angrep på Norge utpå sommeren. Men denne gangen kom han ikke helt hit til Blaker. Ved Kielfreden tvang stormaktene danskekongen til å avgi Norge til Sverige.

LISE

Selv om vi ikke ville?

GARTNEREN

Ja, dessverre. Da stormaktene stilte seg på Sveriges side, var det ikke så mye vi kunne gjøre. Makten rår! Men frihetstanken var sådd.

Scene 31

Døde soldater og bønder går over marken. Fakler.

Rekviem – de døde

Koret og de døde

*Hør oss, hør oss, hør oss, hør oss!
Her går vi alle som en gang døde
På Blaker Skanse i krig og fred.*

*Hør oss, hør oss, hør oss, hør oss!
Vi ga dem livet og gikk i døden.
Vi drømte også om kjærlighet.*

*Hør oss, hør oss, hør oss, hør oss!
La freden hvile på Blaker Skanse.
La drømmer vokse i unge sinn.*

*Hør oss, hør oss, hør oss, hør oss!
Her rådet hunger, her hersket nøden
Gi sjelen føde og sett den fri.*

*Hør oss, hør oss, hør oss, hør oss!
Vi vandrer evig. Vår sjel er rastløs.
Vi søker stillhet og evig fred.*

*Hør oss, hør oss, hør oss, hør oss!
Hør oss, hør oss, hør oss, hør oss! (Osv.)*

St.Hans-bålet tennes.

LISE

Tror du de fant fred til slutt?

LISE, DANIEL alene ved St.Hans-bålet. De oppdager at GARTNEREN er borte.

Musikk: Dansen går på Blaker Skanse, reprise. Dans rundt bålet.